

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Věnceslavy Hotařové a soudců JUDr. Jana Čipery a JUDr. Jiřího Hanuše ve věci péče o nezletilého [redacted], bytem u matky, zastoupeného Městským úřadem v Rychnově nad Kněžnou jako opatrovníkem pro toto řízení, syna Bc. [redacted] [redacted] 1976, bytem R [redacted] 1538, zastoupené JUDr. Vladimírem Bekem, advokátem se sídlem Rychnov nad Kněžnou, Svatohavelská 95, a Mgr. [redacted] zastoupeného Mgr. Petrou Hruškovou, advokátkou se sídlem Praha 1, Hybernská 1009/24, o změnu výchovného prostředí nezletilého, o odvolání matky proti rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 20. 9. 2011, č. j. OP 103/2010-1398, **t a k t o :**

I. Rozsudek okresního soudu se **p o t v r z u j e .**

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odůvodnění:

Napadeným rozsudkem okresní soud svěřil nezletilého [REDAKCE] do výchovy otce (výrok I), matce uložil, aby s účinností od právní moci rozsudku platila na výživu nezletilého částku 1.000 Kč měsíčně, splatnou vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám otce nezletilého (výrok II), vyslovil, že se tímto rozhodnutím mění rozsudek Okresního soudu v Nymburce č. j. 13 Nc 81/2006-198 ze dne 13. 2. 2007 ve výroku I, kterým byl nezl. svěřen do výchovy matky, a rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 27Co 266/2009-1222 ze dne 22. 10. 2009 ve výroku II, kterým bylo rozhodnuto o povinnosti otce platit na výživu nezletilého částku 2.300 Kč měsíčně (výrok III), a rozhodl, že matka i otec nezletilého jsou povinni zaplatit České republice na náhradu nákladů řízení každý částku 8.425 Kč ve lhůtě do 6 měsíců od právní moci rozsudku na účet okresního soudu (výroky IV a V) a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok VI).

Okresní soud vedl řízení zahájené návrhem, který podal otec dne 7. 5. 2010 a jímž se domáhal změny výchovného prostředí nezletilého tak, aby byl svěřen do jeho výchovy. Rozhodoval tak o změně dřívější úpravy poměrů nezletilého, který byl původně rozsudkem Okresního soudu v Nymburku ze dne 13. 2. 2007, č. j. 13 Nc 81/2006-198, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2007, č. j. 27 Co 399/2007-338, svěřen do výchovy matky a otcí byla uložena povinnost platit pro nezletilého výživné v částce 2.500 Kč měsíčně. Okresní soud v Nymburku posléze rozsudkem ze dne 19. 3. 2009, č. j. 13 Nc 81/2006-1064, rozhodl o svěření nezletilého do střídavé výchovy rodičů, otcí určil výživné v částce 2.500 Kč měsíčně, matce povinnost platit výživné pro nezletilého nebyla stanovena. Krajský soud v Praze pak svým rozsudkem ze dne 22. 10. 2009, č. j. 27 Co 266/2009-1122, tento rozsudek Okresního soudu v Nymburku o svěření nezl. do střídavé výchovy rodičů zrušil a řízení ohledně výchovy nezletilého zastavil. O výživném rozhodl tak, že otec je povinen na výživu nezletilého platit s účinností od 1. 1. 2009 částku 2.300 Kč měsíčně. Na základě ústavní stížnosti otce Ústavní soud nálezem ze dne 18. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10, zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ve výroku o zrušení rozsudku Okresního soudu v Nymburku ohledně výchovy nezletilého a ve výroku o zastavení řízení ohledně úpravy jeho výchovy. Krajský soud v Praze poté svým usnesením ze dne 3. 1. 2011, č. j. 27 Co 266/2009-1265, rozsudek Okresního soudu v Nymburku ze dne 19. 3. 2009, č. j. 13 Nc 81/2006-1064, kterým bylo rozhodnuto o střídavé výchově nezletilého zrušil, jakož i výrok o nestanovení vyživovací povinnosti matce nezl. a věc vrátil Okresnímu soudu v Nymburku k dalšímu řízení. Okresní soud v Nymburku pak svým usnesením ze dne 3. 2. 2011, č. j. 13 Nc 81/2006-1268, přenesl svoji místní příslušnost na Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, protože matka s nezletilým žijí nyní v obvodu tohoto soudu. Styk otce s nezletilým v současné době probíhá dle rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 6. 2010, č. j. OP 103/2010-1232, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 10. 2010, č. j. 24Co 483/2010-1279.

Okresní soud vyšel ze zjištění učiněných z výpovědi otce, že má vyživovací povinnost pouze k nezletilému [REDAKCE]. Pracuje jako překladatel a tlumočník z jazyka ruského, po odečtu nutných výdajů na provoz podnikatelské činnosti činí jeho příjem od 10.000 Kč do 20.000 Kč čistého měsíčně. Trpí částečnou ztrátou sluchu, změněnou pracovní schopnost

nená, v běžném životě není nijak omezen, jiné zdravotní problémy nemá. Bydlí v bytě, který je v jeho výlučném vlastnictví, žije sám, má přítelkyni, avšak nesdílí s ní zatím společnou domácnost. S přítelkyní koupili rodinný dům v Nymburku, do něhož se po rekonstrukci plánují společně nastěhovat. Přítelkyně je rozvedená, má ve své výchově dva syny, pracuje jako zdravotní sestra. Nad stanovené výživné kupuje otec nezletilému oblečení, hračky a další potřebné věci. Vše co koupí, si nezletilý nechává u otce, neboť pokud by si něco odvezl k matce, vyhodila by mu to. S nezletilým se nyní stýká vždy jednou za dva týdny od středy do neděle, matka nezletilému s sebou k otci nedává žádné náhradní oblečení ani hračky, pokud má nezletilý nějakou hračku při předávání v ruce, matka mu ji vezme s tím, že hračka na něho počká u matky doma. Pokud otec nezletilého předal matce v oblečení, které měl nezletilý na sobě u otce, matka ho z tohoto oblečení svlékla s tím, že má doma všeho dost. Pokud má nezletilý při předávání matce nějakou hračku, nechce si ji vzít domů, neboť by mu ji matka vyhodila – před odjezdem od otce si nezletilý kontroluje kapsy, aby zde neměl nějakou hračku. V jednom případě nezletilý otci sdělil, že měl při návratu k matce v kapse autíčko, matka autíčko rozlámala a vyhodila. Nezletilý také otci sdělil, že mu matka říká, aby k otci nejezdil, nezletilý otce žádal, aby na něho při předávání nehovořil, a to kvůli matce. Vztah mezi ním a nezletilým otec hodnotí jako dobrý, při jeho vyzvednutí u matky je sice zpočátku zaražený, ostražitý, ale po odjezdu od matky se rozpovídá, je živý, spokojený. Nestává se, že by se mu po matce stýskalo, naopak několikrát otci sdělil, že se mu občas stýská po něm. Neví totiž, zda si pro něho otec ještě přijede, avšak bojí se na to matky zeptat. Otec je schopen si svoji práci přizpůsobit tak, aby se mohl nezletilému plně věnovat. Vztahy mezi nezletilým, přítelkyní otce a jejími syny, má otec za dobré. Svůj vztah s matkou považuje otec za nedobrý, nehovoří spolu, při předávání dítěte ke styku spolu komunikují jen prostřednictvím písemných zpráv.

Okresní soud dále provedl důkaz výpovědi svědkyně [REDAKCE] (přítelkyně otce), která potvrdila, že vztah s otcem považuje za perspektivní, do budoucna plánují soužití. Ve své výchově má dva nezletilé syny, a to devítiletého [REDAKCE] a šestiletého [REDAKCE]. Její vztah k nezletilému Š. [REDAKCE] považuje za dobrý, nezletilý respektuje její autoritu. Dobré jsou i vztahy mezi Š. [REDAKCE] a jejími syny. S návrhem otce na svěřením nezletilého do jeho výchovy souhlasí. Svědkyně dále popsala, že při návštěvě u otce je nezletilý zpočátku roztěkaný, ale později se zklidní, po celou dobu pobytu je spokojený, před odjezdem zpět k matce začíná být nervózní, ptá se, proč už musí odjet s tím, že by rád zůstal déle. Má také strach, aby se vrátil zpět k matce včas, hovoří i o tom, že maminka by třeba mohla zemřít, kdyby se vrátil pozdě, nevydrželo by to její srdíčko. Když se nezletilý někde zraní, zpravidla začne hrozně brečet, kontroluje, zda nemá nějakou ránu, protože by se prý maminka strašně zlobila. Svědkyně potvrdila i výpověď otce o tom, že matka nezletilému zničila autíčko, které si přivezl ze styku s otcem.

K prokázání příjmových poměrů otce provedl okresní soud důkaz potvrzením Finančního úřadu v Nymburku, podle kterého základ daně z otcova podnikání za rok 2009 činil 127.611 Kč, za rok 2010 pak částku 169.593 Kč. Ze zprávy Městského úřadu v Nymburku ze dne 22. 4. 2010 měl okresní za prokázané, že proti otci bylo vedeno přestupkové řízení, a to pro fyzické napadení matky nezletilého dne 23. 2. 2008. Řízení však bylo zastaveno z důvodu neprokázání viny.

K poměrům matky okresní soud z její účastnické výpovědi zjistil, že má vyživovací povinnost pouze k nezletilému [REDAKCE]. Od 1. 9. 2010 je zaměstnána jako pedagogická asistentka na Základní škole Rychnov nad Kněžnou, Masarykova 563, pracuje na poloviční úvazek, její příjem činí okolo 6.000 Kč čistého měsíčně. Dále pracuje pro Občanské sdružení ORION jako vedoucí foto kroužku, a to jednou týdně 2 hodiny, příjem z této činnosti činí 800 Kč až 900 Kč měsíčně. Bydlí v družstevním bytě, společnou domácnost tvoří s nezletilým a svým manželem, soukromě hospodařícím zemědělcem. Vztah nezletilého a jejího manžela považuje matka za dobrý, fungují jako rodina. Zpočátku nezletilý oslovoval manžela matky „Pavle“, nyní ho oslovuje „tati“, toto oslovení používá, jak zdrazňuje matka, sám od sebe. Nezletilý navštěvoval od podzimu roku 2009 Mateřskou školu Čtyřlístek v Rychnově nad Kněžnou, od 1. 9. 2011 je žákem 1. třídy Základní školy Masarykova v Rychnově nad Kněžnou. Od nástupu do školky navštěvoval dva zájmové kroužky v Domě dětí a mládeže, a to hudební kroužek a kroužek „Veselá píšťalka“. Docházel také na kurz bruslení, s matkou se věnoval plavání, matka ho hravou formou vyučuje anglickému jazyku. Dochází do základní umělecké školy na hru na klavír, navštěvuje kroužek keramiky. Nezletilý má alergii, trpí enurézou, užívá léky, za které se doplácí 700 Kč každé dva měsíce. Matka nezaznamenala, že by otec v době styku nezletilého zanedbával, byť se občas vrátil s drobnými odřeninami. Matka uvádí, že nezletilý ji nesděluje, jak tráví čas u otce. Popřela však, že by nějak bránila nezletilému v tom, aby si vozil od otce věci, a že by dokonce zničila nějakou hračku od otce. Potvrdila, že nezletilému k otci nedává žádné rezervní oblečení.

Okresní soud svá skutková zjištění učinil též z výpovědi manžela matky Pavla [REDAKCE], který svůj vztah s nezletilým hodnotil jako dobrý s tím, že zpočátku jej nezletilý přijímal jako kamaráda, avšak v poslední době jej nezletilý oslovuje „tatko.“ Svědek uvedl, že o tomto oslovení s nezletilým nehovořil, neví ani, zda o tom s nezletilým hovořila jeho matka, není mu ani známo, jak matka s nezletilým hovoří o otci. Svědek pochází z okolí Rychnova nad Kněžnou, podniká zde již delší dobu, s matkou neuvažovali o tom, že by se odstěhovali do Nymburka. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti svědek nemá.

Příjmové poměry matky měl okresní soud za prokázané zprávami mateřských zaměstnavatelů, z nichž vyplynulo, že její průměrný čistý měsíční výdělek činí 5.297 Kč od Základní školy Rychnov nad Kněžnou, Masarykova 563, a 982 Kč od Občanského sdružení rodičů a přátel dětí s handicapem ORION. Podle zprávy Městského úřadu Rychnov nad Kněžnou nejsou matce vypláceny žádné dávky státní sociální podpory.

K poměrům nezletilého vyslechl okresní soud také ředitelku mateřské školy Jaroslavu Lenfeldovou, která uvedla, že po nástupu k předškolnímu vzdělávání měl nezletilý určité adaptační potíže, protože je silně vázán na matku. Ředitelka potvrdila, že vypracovala písemnou zprávu, již byl také proveden důkaz. V souvislosti s touto zprávou ji nikdo z rodičů nekontaktoval. V této zprávě z 23. 4. 2010 se dle zjištění okresního soudu uvádí, že projevy adaptačních obtíží nezletilého mohly být důsledkem jeho nepravidelné docházky do školky z důvodu střídavé péče rodičů, kvůli níž se nezletilý často nemohl zúčastnit společných akcí v rámci školky. Z další zprávy této mateřské školy z 12. 9. 2011 měl okresní soud za prokázané, že spolupráce s matkou nezletilého byla na velmi dobré úrovni, matka se zajímala o dění ve škole, ráda se účastnila připravovaných akcí. O nezletilého projevil zájem i jeho

otec, který mateřskou školu několikrát navštívil, dotazoval se telefonicky, zúčastnil se vánočního koncertu a vystoupení na vánočních trzích.

K osobnostním rysům nezletilého měl okresní soud též k dispozici důkaz zprávou Pedagogicko-psychologické poradny Královéhradeckého kraje, vypracované PhDr. Norou Martincovou, z níž vyplývá, že mají nezletilého v dlouhodobé péči, jeho psychický vývoj probíhá velmi dobře, vyrůstá ve stimulačním prostředí. Nezletilý je mimořádně nadaným dítětem, jde o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, byl mu doporučen individuální vzdělávací plán pro mimořádně nadaného žáka. Škola, kterou navštěvuje, se dlouhodobě zaměřuje na péči o nadané žáky, má i specializované třídy ve vyšších ročnících. Změna školy by mu neprospěla. V rodině matky jsou uspokojovány potřeby nezletilého, výchovný styl matky je demokratický, ale kladoucí přiměřené požadavky. Změna výchovného prostředí by pro nezletilého jistě znamenala závažné psychické trauma, které by poznamenalo jeho další školskou úspěšnost. Nezletilý i přes pravidelný styk s otcem citově preferuje matku. Okresní soud provedl důkaz také zprávou ošetřující dětské lékařky nezletilého MUDr. L. Fajstauerové, podle které je spolupráce s matkou velmi dobrá, otec se o zdravotním stavu nezletilého informoval telefonicky. Nezletilý trpí alergickou rýmou při přecitlivělosti na roztoče, dle potřeby užívá antihistamika, léčba vakcínou zatím nebyla indikována. Dále užívá léky proti nočnímu pomočování.

V průběhu řízení byl učiněn pokus o rodinnou terapii u psychoterapeutů manželů MUDr. Lubomíra Hadaše, DrSc., a MUDr. Julie Hadašové. Z jejich zprávy z 19. 9. 2011 měl okresní soud za prokázané, že společná rodinná terapie se uskutečnila pouze jednou. Terapie začala individuální schůzkou s každým z rodičů zvlášť, a to dne 12. 10. 2010, když první společná schůzka byla domluvena na 23. 11. 2010, avšak matka se omluvila s tím, že je nemocná. Tuto schůzku využil otec k individuální terapii s MUDr. Hadašem, která pokračovala i později – sešli se asi desetkrát. Společná schůzka pak byla přesunuta na 7. 12. 2010, kdy se matka rovněž omluvila, že je nemocná, další termín společné schůzky byl domluven na 25. 1. 2011. Výsledkem této schůzky bylo, že otec bude uvažovat, zda by soudní spor o svěření nezletilého do své výchovy nepozastavil s tím, že by bylo pracováno na jeho potvrzení v roli otce a na zlepšení komunikace mezi rodiči. Matka souhlasila s další společnou schůzkou, která byla navržena na 8. 2. 2011, matka se však omluvila z důvodu semináře, přislíbila účast dne 22. 2. 2011. Tuto schůzku ale opětovně odvolala s tím, že nezletilý je nemocen. Proto psychoterapeuti matce sdělili, že není možno v terapii pokračovat. Otec přicházel na poslední schůzku s tím, že soudní spor pozastaví a bude pracovat na vzájemné komunikaci. Matku se však bohužel o potřebě společné práce nepodařilo přesvědčit, byť je pro zlepšení komunikace potřebná. Na konci května 2011 matka ještě oslovila MUDr. Hadašovou, sešli se 16. 6. 2011, matka v této době uvažovala o individuální terapii u Mgr. Hornové. Individuální terapii MUDr. Hadašová podpořila, avšak snažila se vysvětlit matce nutnost a potřebu i společné terapie. Dohodli se na dalším termínu, který však matce nevyhovoval, matka přitom sdělila MUDr. Hadašové, že se rozhodla pro terapii u Mgr. Hornové. MUDr. Hadašová se tak setkala s matkou nezletilého třikrát. Po druhé schůzce byla terapie přerušena z důvodu omluv matky ze společných schůzek a nemožnosti navázání smysluplné práce. Individuální terapie by mohla matce usnadnit přístup ke společné terapii. U otce nezletilého trvala terapie jeden rok, byla směřována k přijetí a pochopení potřeb nezletilého a akceptování role matky ve výchově syna. Otec během pravidelných setkání

přehodnocoval svůj postoj, přešel od konfrontační roviny ke snaze o smíření a hledání nejlepších podmínek pro nezletilého.

Okresní soud opatřil jako podklad pro své rozhodnutí i zprávu psycholožky Mgr. Lucie Hornové, z níž zjistil, že matka poprvé navštívila její psychologickou ambulanci dne 8. 7. 2011, od této doby dochází pravidelně na dohodnuté schůzky. Její přístup je angažovaný, aktivně vyhledává pomoc, otevřeně hovoří o svých problémech a pochybnostech. Je přístupná terapeutickému procesu, přestože se často dotýká bolestivých témat. Upřednostňuje zájmy nezletilého před vlastními, o otci dítěte se snaží přes prožitá traumata a dlouhodobý konflikt mluvit kultivovaně, bez zbytečné agrese.

Okresní soud pořídil v průběhu řízení i podrobné zprávy příslušných orgánů sociálně-právní ochrany dětí, které opakovaně prošetřovaly poměry účastníků řízení. Opatrovník nezletilého provedl šetření dne 12. 5. 2010 v domácnosti matky, jehož součástí byl i pohovor s nezletilým, provedený bez přítomnosti rodičů. V prostředí matky neshledal žádné závady, nezletilý se vyjádřil tak, že se k otci těší, ale matce to neříká. Další šetření v místě bydliště matky provedl opatrovník dne 6. 9. 2010. S nezletilým bylo hovořeno v jeho pokoji, který neměl z důvodu rekonstrukce bytu dveře, při rozhovoru nezletilý hleděl na otvor, kde chyběly dveře, matka procházela bytem. Nezletilý sdělil, že při pobytu u otce bývá na počítači nebo se dívá na DVD, případně si hraje sám na hřišti vedle domu otce. U otce někdy pobývají dva chlapeci, s mladším si rozumí, starší mu nadává, že „je debil“. Dle poznatků opatrovníka nezletilý oproti předchozímu pohovoru odpovídal na dotazy velmi obezřetně, jeho odpovědi byly negativní. Dne 8. 9. 2010 opatrovník provedl také pohovor s otcem o průběhu jeho kontaktů s nezletilým. Další šetření opatrovníka v prostředí matky proběhlo dne 6. 9. 2011, tedy po zahájení školní docházky nezletilého. Ten při pohovoru vyprávěl nadšeně o škole a kroužcích, uvedl dále, že o prázdninách pomáhal tatkově (tj. manželce matky) stavět schody a chodník na Vlčinci, kde manželé S. plánují postavit dům, dále byli na Slovensku. Na otázku jak strávil dovolenou s otcem se nezletilý začal ošívát, zneklidněl, začal pusinkovat plyšovou hračku, uvedl doslova „byl jsem zavřenej doma.“ Dále nezletilý uvedl, že nezná jméno otcovy přítelkyně ani jejich dětí. Matka měla při šetření opatrovníka výhrady ke styku otce s nezletilým, možnost svěřením nezletilého do péče otce si vůbec nepřipouštěla. Opatrovník dále zjistil, že otec tráví nyní dobu styku s nezletilým v hotelu U splavu v Kostelci nad Orlicí, a to s ohledem na školní docházku nezletilého. Nezletilý měl v době návštěvy opatrovníka u otce v hotelu hračky, hrál si a byl spokojený. Uvedl, že pojedou s otcem do bazénu, na otázku, zda si vzpomněl, kde byl s otcem na dovolené v létě, sdělil, že v Holandsku u moře. Z pohovoru s otcem vyplynulo, že styk s nezletilým v hotelu je dočasné řešení, a to do doby pravomocného rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilého. Otec měl připomínky k tomu, že matka pracuje ve škole, nerozvíjí v nezletilém samostatnost, několikrát za den navštěvuje nezletilého ve třídě, změnila dohodu otce s družinářkou ohledně doby, kdy má nezletilý jít na oběd. Okresní soud dále provedl důkaz zprávami Městského úřadu Nymburk stran poměrů v bydlišti otce. Tento městský úřad provedl šetření dne 6. 5. 2010 a sdělil, že byt otce považuje za dostatečný i pro dlouhodobý pobyt dítěte. Šetření bylo provedeno za přítomnosti nezletilého, který působil spokojeným dojmem a hrál si s otcovou přítelkyní. K výchovnému prostředí nezletilého u otce nebylo připomínek. Z další zprávy ze dne 30. 8. 2011 okresní soud zjistil, že bylo provedeno sociální šetření u otce v době, kdy zde nezletilý trávil letní prázdniny. Z pohovoru s otcem vyplynulo, že s přítelkyní chystají

společné bydlení, přítelkyně má k nezletilému hezký vztah. O případné změně výchovy s nezletilým přímo nehovořil, pokud by matka bydlela v Nymburku, souhlasil by se střídavou výchovou nezletilého. Uvedený orgán sociálně-právní ochrany dětí provedl též s nezletilým pohovor v nepřítomnosti otce, nezletilý bezprostředně, bez jakýchkoliv problémů navázal spontánně kontakt se sociálními pracovníci, byl komunikativní, odpovídal na otázky. Sdělil, že na dovolené byl s otcem, jeho přítelkyní a jejími syny, se všemi si rozumí. O žádných konfliktních situacích se nezmínil. Dodal také, že máma s tátou se nemají rádi.

Okresní soud do řízení přibral znalce z oboru školství a kultura, odvětví psychologie PhDr. Oldřicha Kaloče, který ve věci vypracoval znalecký posudek, jež se pak ukázal být klíčovým důkazem pro rozhodnutí soudu prvního stupně. Ze znaleckého posudku okresní soud zjistil, že osobnostní struktury matky i otce nevykazují závažnější psychopatologické projevy, odpovídají širší populační normě, intelektové schopnosti a předpoklady obou rodičů jsou nadprůměrné. Osobnost matky znalec charakterizoval jako méně vyžralou s nejistou vnitřní stabilitou, a to v rámci jisté nevyrovnanosti a protikladných tendencí. V jejím chování a jednání je pak toto obranně zpracováno, kompenzováno projevy sebestřednosti, cílevědomosti, se zaměřením k prosazování svých přístupů a věcných řešení problémů s menším ohledem na druhé, byť díky své mentální úrovni a vzdělání se matka snaží sebeovládat, dokáže být adjustabilní i tak, že se stylizuje, účelově situačně přizpůsobuje, a tím si získá okolí a jeho náklonnost. Citovost, citlivost a empatie jsou zachovány, avšak jsou spíše mělké, povrchnější, více popisované než opravdově prožité, autentické. Náhled na své chování má zachován, obranně zpracován, parciálně sebekritický. Její adaptace je aktivní, pružná, zejména ve smyslu přizpůsobování si podmínek více sobě než s ohledem na druhé, je orientována všemi směry správně. Osobnost otce znalec celkově charakterizoval jako relativně stabilní s povahovým akcentem ve směru jisté uzavřenosti, pohrouženosti se do vlastního nitra, senzitivitou, sklonem k samotářství, introspekci, introverzi s bohatým vnitřním životem, ostychem, byť se lidem a vztahům s nimi nevyhýbá. Citovost, citlivost a empatie jsou utlumenější, spontánně méně uvolněné a bezprostředně projevované, byť vnitřně prožívané opravdově. Náhled na své chování má zachován se sebekritičností, otevřeností pro sebereflexi, korekci a změnu nevyhovujících či nevhodných způsobů. Jeho adaptace je aktivní, méně pružná ve smyslu prodlouženého času přizpůsobování se novým podmínkám, což je však podmíněno uvážlivostí, důsledným domýšlením následků. Orientován je všemi směry správně. Výchovné předpoklady a schopnosti obou rodičů jsou tedy dobré úrovně a kvality, ani u jednoho nebyly zjištěny takové osobnostní vlastnosti a rysy, které by je ve výchově omezovaly či dokonce z výchovného působení na nezletilého vylučovaly. Podnětnost výchovného prostředí - intelektová, emocionální, sociální - je naplňována oběma rodiči, byť u každého z nich s jistými rozdíly. Na základě stavu vzájemných vztahů mezi rodiči a vztahu k nezletilému lze s velkou pravděpodobností konstatovat, že právě jistá povahová akcentace obou rodičů vedla k tomu, že jejich vzájemné vztahy jsou dlouhodobě kalamitní, konfliktní, když bitevním polem se stal nezletilý [REDACTED]. Každý z rodičů chce prosadit svůj zájem, volí k tomu své argumenty vůči druhému rodiči, jež ho mají ve větší či menší míře znevážit jako vhodného vychovatele. Nezletilý je prostředníkem i nástrojem této vztahové a komunikační narušenosti. Oba rodiče mají nezletilého rádi a nezletilý má rád oba rodiče. Oba se o něho dokáží dobře a zodpovědně postarat, vytvářejí pro něho dostatečně podnětné prostředí s ohledem na jeho schopnosti, vlohy a dovednosti. Problematický je však uplatňovaný identifikační vzor rodičovských postav ve smyslu vývoje osobnosti a emocionality

nezletilého. To se týká např. toho, že nezletilý oslovuje manžela matky „taťka“, byť matka argumentuje tím, že si takové oslovení nezletilý zvolil sám, což lze s přehnaným pedagogickým optimismem připustit. Podstatné však závisí na matce, zda takovou samostatnost podporuje, či nikoliv. Není úplně neobvyklé, že děti začnou partnera matky takto oslovovat, zpravidla je to však v podmínkách, kdy otec nefunguje, děti k němu nemají již od útlého dětství vytvořenou dostatečnou vazbu ani pozitivní vztah, samy hledají a potřebují otcovskou postavu. V daném případě však tato situace není. Častější je, že děti přistoupí na matčino přání nebo požadavek, aby nového partnera matky oslovovali „taťko“. Důvod je ten, že matka má novou rodinu a je třeba biologického otce natolik eliminovat, aby nevyvolával v nové rodině nesrovnalosti, napětí a komplikace. V neposlední řadě to matky dělají z obavy ze ztráty dítěte. V případě nezletilého je žádoucí, aby tomu tak nebylo, aby měl naprosto jasno v tom, že jeho otcem je Ad [redacted], nikoliv Pave [redacted]. Pokračování v navozeném stavu významně narušuje osobnostní vývoj nezletilého, jeho vztahovou stabilitu, identitu, rozvoj emoční a citový. U otce nebyly zjištěny podobné argumentace ani manipulativní tendence vůči nezletilému. Z psychologického hlediska se jeví být vhodnějším vychovatelem otec, nežli matka. Otec je totiž osobností stabilnější, autentičtější, byť emočně a citově utlumenější, jeho citovost je opravdová, nepřehrávaná, ve vztahu k sobě je dostatečně sebekritický, s velmi dobrým náhledem na své chování se schopností korekcí a změn projevů méně vhodných či nežádoucích. Jeho výchovný způsob vykazuje snahu o jasné vymezování hranic, k nezletilému je otcovsky kamarádský, přátelský, empatický, demokratický. Nezletilý má u otce prostor i možnosti k vlastnímu projevu i rozhodování s korekcemi otce jako vychovatele vzhledem k věku nezletilého. Osobnostní struktura matky pak vykazuje nevyváženost, protikladné tendence, sebestřednost, v rámci níž se dokáže v prosazování svých záměrů stylizovat, účelově jednat včetně sklonu k manipulaci s okolím ve svůj prospěch. Její citovost a projevy emocí jsou mělké, povrchnější, popisované a přehrávané, čím méně opravdové. Náhled na své chování má zachován, je však málo sebekritický, ve smyslu ochoty připustit si otevřeně vlastní pohnutky v projednávané věci a ochoty ke kompromisům. Matka je výchovně více dominantní, direktivní, vymezující, na druhé straně ochranná se snahou o udržení synovi fixace na své osobě, což se u nezletilého projevuje např. úzkostnou kontrolou matčiných reakcí a chování s očekávaným projevem jejího souhlasu či nesouhlasu, je-li přítomen i otec. V době, kdy je nezletilý pouze s otcem či jeho partnerkou a jejími syny, chová se nezletilý přirozeněji, svému věku přiměřeněji. Psychický a osobnostní vývoj nezletilého odpovídá širší normě, chlapec je bystrý, mentálně zdatný, nadprůměrný, jeho slovní zásoba a vyjadřování se odpovídá dětem o rok až dva starším. Je tedy zřejmé, že vrozené předpoklady a schopnosti jsou dostatečně rozvíjeny v podnětném prostředí. Zároveň je však u něj patrný negativní vliv letitého konfliktního vztahu mezi rodiči, jejich narušený způsob komunikace a soudní spory, které se ho týkají. Tato negativa se u nezletilého projevují zejména v jeho emocionálním vývoji, kdy jsou přítomny projevy separační úzkosti a regrese, obavy ze ztráty matky a jeho bezpodmínečného přijetí pokud by nerezonoval její přání a názory, týkající se toho, že nezletilý musí být u matky. Základní nezbytné pocity jistoty, bezpečí a důvěry nutné pro zdárný vývoj nezletilého nejsou dostatečně satureovány, proto lze hovořit o jejich subdeprivaci. Tím je osobnostní a emocionálně vztahový vývoj nezletilého ohrožen, ve svém důsledku deformován, což se výrazněji projeví v jeho pozdějším věku, zejména v dospělosti, kdy lze očekávat zvýrazněný egocentrismus, nepevnou a nedozrálou osobnostní integritu, neujasněnou identitu a autonomii sebepojetí. Nezletilý má oba rodiče

rád, za přítomnosti obou preferuje matku, což je dáno především tím, že je v její výchově a tráví s ní více času, než s otcem.

Z výsledku uvedeného znalce dále zjistil, že považuje za pozitivní vztah nezletilého Š. a k oběma současným partnerům rodičů, jakož i k synům přítelkyně otce. Mladší syn přítelkyně otce má Š. hodně rád, starší syn jej má také rád, i když si udržuje určitý odstup, hlídá si své postavení staršího. V přítomnosti obou rodičů nezletilý preferuje matku, avšak v přítomnosti otce, případně i otcovy přítelkyně a jejích synů, je jeho chování bezprostřední. Vhodnějším vychovatelem nezletilého je rozhodně otec, změna dosavadního výchovného prostředí by nezletilého nijak nenarušila, byla by pro něho naopak pozitivní, a to i za cenu toho, že by byl vytržen z výchovného prostředí u matky. V prostředí u otce je nezletilý spokojený, prostředí mu je známé, prospělo by mu rovněž, kdyby žil se syny přítelkyně otce. Pokud je ve znaleckém posudku uvedeno, že se nezletilý a starší syn přítelkyně otce oslovovali výrazem „debile“, bylo to klasické hašteření mezi kluky, když sám nezletilý znalci přiznal, že i on řekl synovi přítelkyně otce „debile.“ Nezletilému je známo, jak se přítelkyně otce a její synové jmenují. V prostředí u otce, kde došlo k vyšetření nezletilého nezletilý oslovoval svého otce slovem „hele.“ Nezletilý je hlučný, egocentrický, sebeprosazující, měl by mít jasně vymezené hranice, jeho chování by mělo být korigováno. S tímto chováním by mohl mít problém mezi svými vrstevníky, kteří by ho nemuseli brát, případně by mohlo dojít i k šikaně nezletilého. V době, kdy nezletilý přijel k otcovi, mladší syn přítelkyně otce ho vítal s radostí, běžel k němu, se starším synem se pozdravili, starší syn si od nezletilého udržoval určitý odstup, kdy mu např. řekl, s čím si může hrát, což nezletilý potřebuje. Vzhledem k tomu, že nezletilý byl v minulosti již mnohokrát vyšetřován a mnohokrát pozorován, neprováděl u něho znalec standardní psychologické metody vyšetření, nechal nezletilého povídat, pozoroval jeho chování, avšak skutečnost, že nebyly nepoužity standardní metody, nijak znaleckému posudku neubírá na správnosti a objektivnosti. Znalec dále uvedl, že osobnost dospělého jedince se v průběhu let mění a vyvíjí, čím je člověk starší, tím se mohou jeho povahové rysy zvýrazňovat nebo zmírňovat. Pomočování u dětí je většinou psychického rázu, dítě tímto způsobem uvolňuje těžko řešitelné vnitřní konflikty a vnitřní napětí. Dle znalce není normální, aby nadprůměrně inteligentní nezletilý neznal jméno přítelkyně otce. Pokud to tvrdil, bylo to vlivem situace, která mezi rodiči panuje. Nezletilý jméno přítelkyně otce zná, její jméno však nechtěl sdělit, neboť přítelkyně otce je někdo, kdo patří do té nedobré konfliktní situace. V její přítomnosti se však nezletilý chová bezprostředně, neodmítá ji, jeho vztah k ní je dobrý. Znalec doporučil, aby rodiče absolvovali rodinnou terapii. Za současné situace však jednoznačně považuje za vhodnější výchovné prostředí pro nezletilého výchovné péči otce.

Otázku změny výchovného prostředí posuzoval okresní soud po právní stránce podle ust. § 28 zákona o rodině. Měl za to, že v daném případě došlo ke změně poměrů, která odůvodňuje změnu dosavadního rozsudku o úpravě poměrů nezletilého dítěte. Tuto změnu spatřoval v tom, že otec nezletilého je za daných okolností lepším vychovatelem než jeho matka. V této souvislosti poukázal zejména na výsledky znaleckého dokazování, jehož výsledky jsou uvedeny výše. Zdůraznil, že manipulativní tendence matky ve vztahu k nezletilému nevyplývají pouze ze znaleckého posudku, ale i z průběhu pohovorů opatrovníka s nezletilým a z poznatků opatrovníka o chování nezletilého v době styku otce s nezletilým. Znalecký posudek považoval okresní soud za objektivní, byť u nezletilého

nebylo dle znalce provedeno standardní psychologické vyšetření. Ke znaleckým posudkům, které byly vypracovány v předchozích řízeních, okresní soud nepřihlížel, neboť jsou již staršího data, v mezidobí mohlo dojít k dalšímu vývoji. K tíži matky připočetl okresní soud i tu skutečnost, že ačkoliv rodiče měli možnost absolvovat rodinnou terapii u manželů Hadašových, matka zřejmě neměla o tuto terapii zájem, neboť předem sjednané schůzky vždy z nějakého důvodu zrušila. Matka tedy neměla žádnou snahu o zlepšení vztahů s otcem nezletilého, zatímco otec tyto snahy nepochybně měl. Apeloval na rodiče, aby si uvědomili, že svým chováním a dlouhodobými neurovnanými vztahy negativně ovlivňují další vývoj nezletilého. Okresní soud na základě těchto úvah rozhodl o změně výchovného prostředí nezletilého tak, že jej svěřil do výchovy otce.

V návaznosti na to okresní soud stanovil matce povinnost platit pro nezletilého výživné v částce 1.000 Kč měsíčně. Uvedenou částku považoval za přiměřenou jak potřebám nezletilého, tak výdělkovým možnostem matky, jejíž příjmy se pohybují okolo 6.000 Kč čistého měsíčně. Při rozhodování o výživném okresní soud přihlédl také k tomu, že matka má vyživovací povinnost pouze k nezletilému [REDAKCE]. O výživném rozhodoval v souladu s ust. § 85 a § 96 odst. 1 zákona o rodině.

O náhradě nákladů řízení, které platil stát v celkové částce 16.850 Kč jako znalečné, rozhodl okresní soud podle ust. § 148 odst. 1 o.s.ř. Ačkoliv byl v dané věci úspěšný otec, okresní soud uložil oběma rodičům povinnost uhradit tyto náklady rovným dílem. Vycházel z úvahy, že u žádného z rodičů nejsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a oba stejným dílem zavinili, že vznikly dané náklady. Stanovil jim delší lhůtu pro jejich zaplacení. O nákladech řízení ve vztahu mezi účastníky rozhodl okresní soud dle ust. § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř., maje na zřeteli, že oba rodiče se práva na náhradu nákladů řízení vzdali.

Proti rozsudku podala matka odvolání. Vytkla okresnímu soudu, že provedl neúplné dokazování, provedené důkazy nesprávně zhodnotil a v důsledku toho též věc nesprávně posoudil po právní stránce. Poukázala na to, že předchozí rozhodnutí soudů upravující poměry nezletilého byly vydány na základě pečlivého dokazování, zejména znaleckého. Napadené rozhodnutí totiž nerespektuje jednu z základních zásad opatrovnického řízení, tedy stabilitu výchovného prostředí. Je nesprávný závěr okresního soudu, který změnu poměrů spatřoval v závěrech znaleckého posudku PhDr. Kaloče, že otec je lepším vychovatelem. I kdyby to totiž byla pravda, nešlo by o žádnou změnu poměrů, protože u rodičů již s ohledem na jejich věk k žádné změně ve výchovných schopnostech dojít nemůže. Tento stav by tedy již musel existovat v době vydání předchozích rozhodnutí. Matka poukázala na to, že i znalec Kaloč hodnotil její výchovné schopnosti jako dobré. Jeho znalecký posudek však za dostatečný podklad pro rozhodnutí o změně výchovy nezletilého matka nepokládá. Nebyl totiž proveden standardními psychologickými metodami, a proto objektivně trpí vadami. Znalci vytýká, že neřešil vztah nezletilého k otcově současné partnerce a jejím synům. Jeho závěr o agresivitě nezletilého je v rozporu s poznatky zjištěnými při docházce nezletilého do mateřské školy. Proto navrhla, aby znalecký posudek PhDr. Kaloče byl podroben revizi jiným znalcem, nebo znaleckým ústavem. Nesouhlasila s postupem okresního soudu v tom, jak byl hodnocen znalecký posudek – okresní soud totiž nepřihlédl k jiným skutečnostem, které vyplynuly s provedeného dokazování. Zvláště jde o zprávu pedagogicko-psychologické

poradny o tom, že nezletilý citově preferuje matku a že změna prostředí by pro nezletilého znamenala psychické trauma. Poukazovala dále na to, že nezletilý sám se v průběhu řízení nemohl vyjádřit k zásadní otázce, v čí péči chce být. Připustila, že přestupkové řízení, jež bylo proti otci vedeno pro její napadení, bylo zastaveno z důvodu neprokázání viny, sama si však dle svého přesvědčení důsledky chování nezletilého nese i nadále. Poukázala v této souvislosti na obsah své zdravotnické dokumentace, na zprávu psycholožky Mgr. Hornové i na jí vyžádaný znalecký posudek PhDr. Goldmanna. Terapeutický proces se často dotýká pro ni bolestivých témat. PhDr. Kaloč stejně jako manželé Hadašovi tyto aspekty nezohlednili. K oslovování jejího manžela „tatko“ matka uvedla, že po konzultaci s psychologem zjistila, že na tom není nic špatného. Vyplývá to z potřeby nezletilého prezentovat se před okolím jako úplná rodina. Změna výchovného prostředí by pro nezletilého znamenala vytržení ze známého prostředí, včetně školy a kroužků. Takovou změnu negativně snášejí i dospělí, natož malé dítě. K vytěsnění otce z života nezletilého dojít nemůže v situaci, kdy nezletilý má s otcem dobrý vztah a jeho styk s nezletilým je upraven v takové šíři; při jeho nekonání navíc matka umožňuje náhradní termíny styku. Konečně matka nesouhlasí s tím, že by měla nahradit státu náklady řízení. Vzhledem k nízkému příjmu se domáhá, aby byla osvobozena od soudních poplatků. Matka navrhl, aby krajský soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení, případně aby napadený rozsudek změnil tak, že se návrh otce na změnu výchovy nezletilého zamítá.

Otec považuje rozsudek okresního soudu za správný, a proto navrhl jeho potvrzení. Zdůraznil, že k zásadní změně poměrů došlo již na podzim roku 2009, kdy se matka odstěhovala s nezletilým do Rychnova nad Kněžnou, čímž je zejména v souvislosti s nástupem nezletilého do školy vyloučena možnost střídavé výchovy, která by jinak byla optimální. Poukázal na to, že již Okresní soud v Nymburku v později zrušeném rozsudku z 19. 3. 2009 dospěl k závěru, že pokud by nebyla nařízena střídavá výchova, pak by závěry dokazování musely vést ke svěření nezletilého do výchovy otce. Pro toto řešení se vyslovil i znalec prof. Vymětal v dřívějším řízení a opatrovník nezletilého. Hlavní problém v chování matky spatřuje otec v tom, že se její matka snaží nahradit svým manželem, což dokládá i ta skutečnost, že matka svého manžela uvedla jako otce v žákovské knížce nezletilého a tento údaj potvrdila svým podpisem. Posudek znalce PhDr. Kaloče považuje otec za objektivní a erudovaný. Poukazuje na průběh vyšetření provedeného znalcem, které předcházelo samotnému podání posudku. To probíhalo nejen v ordinaci znalce, ale i v prostředí u matky a u otce. První znalecký posudek týkající se výchovných schopností, který podala Mgr. Hübnerová a který vyznívá ve prospěch matky, byl podán bez vyšetření nezletilého. Údajně napadení otcem a jeho nevhodné chování je jen výmyslem matky. Nikdy ji totiž nenapadl, netrestal fyzicky ani nezletilého [REDAKCE]. Trpí-li matka opravdu posttraumatickou stresovou poruchou, kterou jí dle jejího přesvědčení způsobil otec, pak je otázkou, jak asi při této poruše působí na nezletilého a jeho vztah k otci. Otec poukazuje na to, že již v květnu roku 2008 zdůvodňovala matka nemožnost mediace těmito traumaty. Od té doby proběhla v řízení dvě zkoumání psychologická a jedno psychiatrické. Žádné z nich tuto poruchu u matky nezaznamenalo. V lednu 2011 se konalo společné setkání u manželů Hadašových, a dokonce ani při něm matka neuvedla, že by jí něco v setkání bránilo. Teprve po přechodu do péče Mgr. Hornové v létě roku 2011 se matka vrací k argumentaci nezpracovanými traumaty a její psycholožka společnou terapii nedoporučuje. Otec tedy nastoluje otázku, jaké kroky matka podnikala v období let 2008 až 2011 k tomu, aby mohlo dojít ke společné terapeutické práci

s otcem. K námitce, že nebyl zjištěn názor nezletilého, otec uvedl, že i dle názoru psychologů a opatrovníka není správné chtít po tak malém dítěti přímo vyjádření, v péči kterého z rodičů chce být. K argumentu matky o vytržení nezletilého ze známého prostředí otec uvedl, že to učinila matka právě v roce 2009, kdy se s nezletilým odstěhovala z Nymburka. Otec ještě upozornil na to, že pro nezletilého bylo určeno ve výši 2.300 Kč měsíčně a nikoli 2.500 Kč měsíčně, což uvádí okresní soud v odůvodnění napadeného rozsudku.

K odvolání matky se vyjádřil i opatrovník nezletilého. Popsal, že v současné době styk otce s nezletilým probíhá přesně dle soudního rozhodnutí, tedy v sudém kalendářním týdnu od středy v 7.00 hodin do neděle 17.30 hodin. Otec přebírá nezletilého v bydlišti matky, odveze jej do školy, po vyučování s ním tráví volný čas. V pracovních dnech si pravidelně zajišťuje ubytování v okolí Rychnova nad Kněžnou, v pátek odpoledne odjíždějí do Nymburka do bydliště otce. Otec s nezletilým dochází do psychologické ambulance v Rychnově nad Kněžnou, kterou již od 8. 7. 2011 navštěvuje matka. Od 7. 10. 2012 tak začala probíhat oddělená rodinná sezení nezletilého s matkou a nezletilého s otcem. Opatrovník předložil aktuální zprávy z této terapie. S nezletilým provedl dne 15. 6. 2012 pohovor ve škole bez přítomnosti dalších osob. Nezletilý dobře komunikoval, byť na něm byla patrná značná nervozita. Uvedl, že se mu ve škole líbí, má zde kamarády a hodnou paní učitelku, spontánně sdělil, že bude možná navštěvovat školu v Nymburku, kde bude bydlet s otcem a dětmi jeho přítelkyně, a doplnil, že o tom hovořil s tátou. Opatrovník dále potvrdil, že se díky vstřícnému přístupu matky podařilo zprostředkovat náhradní termíny styků otce s nezletilým v listopadu a prosinci 2011 a v dubnu 2012, kdy byl nezletilý nemocen. Dle zjištění psychologky je nezletilý schopen vřelého vztahu s otcem, tento vztah však není připraven prezentovat před matkou. I z pohovoru s nezletilým byl patrný posun v tom, že o svém otci mluví jako o tátovi. Nicméně opatrovník získal také poznatky, že ve škole mluvil Š. o otci stejně jako matka, tedy jako o „pánovi.“ Opatrovník potvrdil i to, že nezletilý má v žákovské knížce v kolonce otec vyplněno jméno manžela matky. Opatrovník odkázal na závěry znaleckého posudku PhDr. Kaloče, které jsou jednoznačné. Na druhou stranu však připustil, že psychologka Mgr. Darina Fialová, u níž nyní probíhají oddělená rodinná sezení, tvrdí, že jakékoli násilné urychlení separačního procesu matky a nezletilého může poškodit psychický vývoj nezletilého. Opatrovník však má za to, že v prostředí u matky je biologický otec nadále eliminován s cílem dosadit na jeho místo manžela matky. Dle jeho názoru by odvolací soud měl přihlídnout k tomu, který z rodičů má větší schopnost dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, jakož i k tomu, který z rodičů uznává také roli a důležitost druhého rodiče. Z těchto důvodů navrhl potvrzení napadeného rozsudku.

Krajský soud po zjištění, že odvolání je přípustné (§ 201 o.s.ř.), obsahuje všechny podstatné náležitosti (§ 205 o.s.ř.) a je podáno osobou oprávněnou a včas (§ 201 a § 204 o.s.ř.), projednal odvolání při nařízeném jednání (§ 214 odst. 1 o.s.ř.) a přezkoumal rozsudek okresního soudu i jemu předcházející řízení, aniž byl vázán mezemi, ve kterých se odvolatelka domáhala jeho přezkoumání (§ 212 písm. a) o.s.ř.), a důvody, které byly v odvolání uplatněny (§ 212a odst. 1 o.s.ř.). Dospěl k závěru, že odvolání matky není opodstatněné.

S ohledem na dobu, která uplynula od vyhlášení napadeného rozhodnutí, doplnil krajský soud dokazování o zprávy o současných příjmech obou rodičů. V případě otce má

odvolací soud z potvrzení finančního úřadu za prokázané, že jeho základ daně z příjmů dosáhl za zdaňovací období roku 2011 celkové částky 186.811 Kč. Základní škola Rychnov nad Kněžnou, Masarykova 563 potvrdila, že matka dosáhla v období od července 2011 do dubna 2012 čistého měsíčního výdělku v průměrné výši 5.658 Kč. Dalším příjmem matky je odměna vyplácená občanským sdružením ORION v průměrné čisté měsíční výši 935 Kč.

S ohledem na odvolací námitky matky proti znaleckému posudku PhDr. Oldřicha Kaloče, které směřovaly zvláště proti použitým metodám psychologického vyšetření, krajský soud vyžádal vyjádření uvedeného znalce. Ten sdělil, že znalecký posudek zpracoval při použití psychologických metod pozorování, rozhovoru a explorační, které patří mezi metody základní a svým významem nejdůležitější, neboť o posuzované osobě vypovídají nejvíce. Jde o metody přezkoumatelné, nikoli jen o subjektivní pocity znalce. V této souvislosti poukázal znalec na odbornou publikaci autora Pavla Pavlovského Soudní psychiatrie a psychologie (3., rozšířené a aktualizované vydání, Grada, Praha 2009, s. 190-191), která poskytuje pro uvedené tvrzení znalce oporu a vskutku řadí pozorování a rozhovor (i explorační jakožto podrobný, diagnosticky zaměřený rozhovor) mezi klinické vyšetřovací postupy (psychodiagnostické metody). Znalec se také ohradil proti tvrzení matky, že nesprávně vyhodnotil testy, jež použil při vypracování posudku. Zdůraznil, že výsledky použitých testů a dotazníků jsou v posudku uvedeny a jsou přezkoumatelné. Hodnocení jejich výsledků přísluší psychologovi. Jsou podkladem pro zhodnocení všech získaných údajů, které znalec interpretuje. Teprve poté vytváří celek, který uvádí v souhrnu a poté formuluje odpovědi na dané otázky.

Z opatrovníkem předložené zprávy psycholožky Mgr. Lucie Hornové z 6. 6. 2012, krajský soud zjistil, že matka se dostavuje na sjednané schůzky, je přístupná terapeutickému procesu. Téma jejího vztahu k otci nezletilého se jeví jako komplikované, kontroverzní a relativně izolované od jinak zdravé struktury její osobnosti. Míra pocitu ohrožení, bezradnosti a paniky, které osoba otce v matce vyvolává, se jeví zcela neadekvátní oficiálně prezentovaným faktům. Její chování však není motivováno účelovostí, či pomstou, ale spíše mocnými vnitřními impulsy souvisejícími s pocitem ohrožení, které matka drží pod kontrolou jen s vypětím sil. Psycholožka proto vyžádala odborný posudek PhDr. Petra Goldmanna (který měl krajský soud rovněž k dispozici), jehož závěr potvrzuje přítomnost posttraumatické stresové poruchy u matky. Její schopnost spolupracovat s otcem je tedy značně omezená, možnost pokroku je otázkou dlouhodobé terapie, již je matka otevřená. Odborná práce s matkou je však komplikována jejím přetrvávajícím pocitem ohrožení z odebrání dítěte. Její ochota spolupracovat je motivována vřelým vztahem k nezletilému a strachem z důsledků. Doporučovaná párová terapie je objektivně mimo rámec reálných schopností matky. Proto bylo v rámci psychologické ambulance zvoleno střídavé setkávání matky a s nezletilým a otce s nezletilým u psycholožky Mgr. Dariny Fialové. Psycholožka Mgr. Hornová pak vyslovuje názor, že zkrácení času, který v současnosti matka s nezletilým tráví, by vedlo k devastujícímu a trvalému poškození rodinného systému.

Krajský soud také doplnil dokazování zprávou psycholožky Mgr. Dariny Fialové z 11. 6. 2012, která provádí alternativní střídavou péči formou oddělených rodinných sezení od 7. 10. 2011. Z konzultací s matkou a nezletilým získala uvedená psycholožka poznatky o tom, že mezi nezletilým a matkou panuje silná citová vazba, kterou považuje za zdravou.

V okamžiku zapojení otce do společného pole se u matky objevuje až panická úzkostná reakce, kterou v současnosti není možné terapeuticky uchopit a mírnit její dopady na vztah s dítětem. Nezletilý se v reakci na toto matčino chování stahuje do sebe, začíná matku chránit změnou tématu a hyperaktivním chováním zakrývá vnitřní nejistotu a obavy o matku. Nezletilý nebyl zpočátku schopen oddělit se od prožívání matky a emoční obavy s ní sdílet. Od jara 2012 se však v jeho prožívání začínají objevovat náznaky separačního procesu, který dělí prožívání dítěte od prožívání matky zdravým způsobem. Psycholožka však nedoporučuje násilné urychlení separačního procesu, které může poškodit psychický vývoj dítěte. Konzultace se š. a otcem se zprvu vyznačovaly znaky citové uzavřenosti ze strany dítěte, v současné době je již jejich vztah autentický, vřelý, nezletilý oslovuje otce jako „táta“ a i tak o něm mluví. Má i potřebu rozlišit tátu Pavla (manžela matky) a tátu Adama (otce). I ve vztahu s otcem nezletilý cítí plnou začleněnost do jeho rodiny, přijímá všechny její členy, citový vztah k nim je v počátcích pozitivního vývoje. Nezletilý je však dosud hodně spojen s citovým prožíváním matky, která Ada jako otce nepřijímá. Nezletilý je schopen vřelého citového vztahu s otcem, není jej však připraven prezentovat před matkou. Psycholožka konstatuje, že dochází k pozitivnímu vývoji ve vztahu nezletilého k otcovi i k matce. Ve vztahu k matce se to projevuje zdravou separací (což umožňuje otevření se do vztahů s vrstevníky a otcem), ve vztahu k otcovi pak uvolněním citového prožívání (což představuje důležitý mezník pro další zdravý vývoj nezletilého). Z hlediska terapeutického doporučuje psycholožka pokračovat i nadále v postupném uvolňování.

Krajský soud provedl důkaz též zprávou třídní učitelky nezletilého Mgr. Bc. Marcely Ježkové z 1. 6. 2012, dle níž nezletilý nastoupil v září 2011 do první třídy s potvrzením, že jde o dítě s výrazným nadprůměrným nadáním. Proto vypracovala individuální vzdělávací plán, podle něhož nezletilý pracoval v prvním pololetí. Postupně se ukázalo, že jde o dítě šikovné, bystré, které však v žádných směrech mezi ostatními dětmi nevyčnívá. Po konzultaci s rodiči a pedagogicko-psychologickou poradnou bylo rozhodnuto, že individuální vzdělávací plán nebude do dalšího školního roku znovu vypracován. Nezletilý zvládá školní povinnosti s přehledem, jeho domácí příprava je kvalitní, není rozdíl mezi obdobími, kdy je v péči matky a kdy je v péči otce. Oba rodiče projevují o dítě zájem, spolupracují dobře. Dokazování bylo také doplněno vyjádřením Mgr. Tatjany Vrbové z 3. 6. 2012, které předložil opatrovník. Jmenovaná je členkou Komise pro sociálně-právní ochranu dětí Městského úřadu Rychnov nad Kněžnou a též učitelkou ve škole, jíž nezletilý navštěvuje. Z vyjádření se podává, že jeho zpracovatelka se setkává denně s matkou nezletilého a má tak možnost sledovat její chování. Vidá i otce, který přivádí syna do školy. Podle jejích poznatků se nezletilý v přítomnosti otce chová uvolněně a přirozeně. Matka je dle názoru Mgr. Vrbové na nezletilém velmi citově závislá, neoslovuje jej však jménem – říká mu Brown. Ve dnech, kdy nezletilého přivádí do školy otec, matka jej hned kontaktuje, vyhodí svačinu od otce a dá mu svačinu, kterou připravila. Matka vždy mluví o otcovi jako o „pánovi.“ Stejně o otcovi hovoří i nezletilý. O syna se matka stará velmi pečlivě, kontakt s ním vyhledává každou přestávku.

Matka k odvolání připojila kopie mailových zpráv, z nichž má odvolací soud za prokázané, že matka v listopadu a v prosinci loňského roku umožnila otcovi náhradní termíny styku s nezletilým, nekonané původně pro nemoc nezletilého. To ostatně potvrdil i opatrovník, který dodal, že se tak stalo i v dubnu letošního roku.

Otec při odvolacím jednání uvedl, že i po změně výchovného prostředí nezletilého je připraven pokračovat v terapii u psycholožky Mgr. Fialové. Pro nezletilého má od září tohoto roku zajištěnu docházku do základní školy v Tyršově ulici v Nymburku, zajímal se též o možnost další hry na klavír, kterou by nezletilý mohl provozovat v místní umělecké škole. Zajistil by nezletilému i další zájmovou činnost podle jeho představ. V osobních poměrech otce nedošlo ke změně, pouze do konce prázdnin předpokládá dokončení rekonstrukce domu v Nymburku, kam se hodlá s nezletilým a s družkou paní [REDAKCE] a jejími syny nastěhovat. V případě, že by syn přešel do jeho výchovy, je připraven umožnit matce styk s nezletilým ve stejném rozsahu, v jakém se s ním stýká nyní sám, tedy v sudých kalendářních týdnech od středy do neděle, o letních prázdninách vždy jeden měsíc. Pokud by matce toto nevyhovovalo, umožní matce styk s nezletilým i o třech víkendech v měsíci. Matka k tomu uvedla, že otcem navrhované řešení úpravy styku pro případ změny výchovného prostředí pro ni nepřichází v úvahu. Brání jí v tom nějaké blíže nevysvětlené osobní důvody.

Návrhu matky na doplnění dokazování revizním znaleckým posudkem krajský soud nevyhověl. Považuje totiž znalecký posudek psychologa PhDr. Oldřicha Kaloče za přesvědčivý a dostatečný důkazní podklad pro rozhodnutí soudu v dané věci. K použitým psychodiagnostickým metodám se vyjádřil sám znalec. I odkazem na odbornou literaturu náležitě doložil, že pozorování a rozhovor (explorace) patří mezi základní klinické metody v psychologii. V této souvislosti mu dle názoru odvolacího soudu nelze ničeho vytknout. Ostatně pro celý případ je charakteristický postoj matky, která na jedné straně vytýká znalci, že nepoužil testové metody vyšetření nezletilého, na straně druhé se však dovolává pro ni příznivého posudku znalkyně Mgr. Romany Hübnerové, která však vyšetření nezletilého neprovedla vůbec. Je třeba zdůraznit, že znalecký posudek PhDr. Kaloče se opírá o podrobné vyšetření provedené znalcem při celkem pěti setkáních v jeho psychologické poradně, kdy znalec vyšetřoval zvláště matku i otce, nezletilého s matkou a nezletilého s oběma rodiči. Vedle toho znalec uskutečnil návštěvu za přítomnosti nezletilého u otce a jeho přítelkyně v Nymburku a také v bydlišti matky v Rychnově nad Kněžnou. Znalec ve znaleckém posudku přesvědčivě popsal své postupy a znalecký nálezný důvodil. Výtku matky, že znalec se nezabýval vztahem nezletilého k přítelkyni otce a jejím synům, není opodstatněná. Znalec prováděl šetření i v prostředí otce za přítomnosti otcovy družky a jejích synů a k jejich vztahu k nezletilému se podrobně vyjádřil při výslechu před okresním soudem. Jen ta okolnost, že závěr znalce nevyznívá pro matku zcela příznivě, ještě není důvodem pro nařízení revize znaleckého posudku.

Okresnímu soudu lze vytknout jen to, že při hodnocení znaleckého posudku nepřihlédl k dřívějším znaleckým posudkům v daném řízení péče o nezletilého vypracovaným. Samotná okolnost, že posudky byly zpracovány před určitou dobou, ještě nemusí znamenat, že jsou v nynější době neaktuální. V této souvislosti nelze totiž pominout zejména znalecký posudek psychologa prof. PhDr. Jana Vymětala z 23. 7. 2008 (č.l. 852-891 spisu). Jeho hodnocení výchovných schopností obou rodičů je totiž v podstatných bodech shodné s nynějšími závěry znalce PhDr. Kaloče, včetně toho, že problémem v daném případě nejsou ani tak osobnostní charakteristiky obou rodičů, jako jejich kalamitní vztah, kdy oba mají nezletilého rádi, ale dítě se stalo nástrojem tohoto sváru. Závěry znalkyně Mgr. Romany Hübnerové, která hodnotila v původním řízení vedoucím ke svěření nezletilého do výchovy matky výchovné předpoklady otce jako horší, byly následujícími znaleckými posudky překonány. Navíc uvedená znalkyně

při pozdějším výsledku před Okresním soudem v Nymburku své původní hodnocení otce zmírnila. Správnost znaleckého posudku PhDr. Kaloče pak rozhodně nemůže vyvrátit zpráva pedagogicko-psychologické poradny v Rychnově nad Kněžnou, hodnotící vysoce nadání nezletilého a dovozující, že změna výchovného prostředí by pro něj znamenala psychické trauma a ohrožení školní úspěšnosti. Závěr této poradny se opírá toliko o vyšetření nezletilého za doprovodu matky. Proti ní stojí znalecký posudek podaný na základě rozsáhlého zkoumání nezletilého a obou rodičů, a to v různých prostředích. Nelze pominout ani tu okolnost, že zprávu pedagogicko-psychologické poradny zpracovala PhDr. Nora Martincová, která se v této věci angažovala již v řízení vedeném před Okresním soudem v Nymburku, a to v době, kdy nezletilý byl umístěn v dětském centru v roce 2008. Tehdy na žádost matky prováděla psychologické vyšetření nezletilého přes nesouhlas pracovníků dětského centra. Krajský soud má tedy důvodné pochybnosti o objektivitě této zprávy. Možné psychické trauma nezletilého při změně výchovného prostředí uvedená zpráva vyvozuje jen z citového pouta dítěte k matce, aniž by brala v úvahu, že i k otci může mít (a nepochybně také má) nezletilý určité citové pouto. Je zjevné, že správnost důkladného a podrobného znaleckého posudku nemůže vyvrátit ani zpráva ředitelky mateřské školy, kterou navštěvoval nezletilý. Ani ta totiž není založena na vyšetření nezletilého a rodičů, a proto může stěžovat podklad pro ucelené hodnocení vztahu nezletilého k matce a otci.

Za důvodnou nelze považovat ani námitku matky, že v řízení nebyl dán nezletilému prostor pro vyjádření jeho názoru. V obecné rovině nelze pochybovat o tom, že nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, má právo na slyšení v soudním řízení, které se ho týká, a že soud musí postupovat tak, aby názor dítěte byl zjištěn (§ 100 odst. 4 o.s.ř., čl. 12 Úmluvy o právech dítěte). Odvolací soud má za to, že okresní soud této povinnosti dostál. Za řízení před soudem prvního stupně byly totiž provedeny celkem čtyři pohovory s nezletilým uskutečněné prostřednictvím orgánů sociálně-právní ochrany dětí, a to ve dnech 12. 5. 2010, 6. 9. 2010 a 6. 9. 2011 (v prostředí u matky pohovor provedl opatrovník) a dne 30. 8. 2011 (v prostředí u otce pohovor provedl Městský úřad Nymburk). Navíc byl nezletilý podrobně zkoumán znalcem PhDr. Oldřichem Kaločem, u něhož měl rovněž prostor pro vyjádření svého názoru. Vzhledem k věku nezletilého, který teprve nedávno dovršil sedmi let, nepovažuje krajský soud za vhodné vyslýchat nezletilého před soudem. Bylo by to pro nezletilého příliš zatěžující, a to i s ohledem na kvalitu vzájemného vztahu jeho rodičů. Ostatně matka ani tuto procesní formu zjištění názoru nezletilého nenavrhl. Způsob, který byl zvolen v řízení před okresním soudem, považuje krajský soud za přiměřený věku a vyspělosti dítěte, navíc zjištění názoru nezletilého prostřednictvím znaleckého posudku či orgánu sociálně-právní ochrany dětí výslovně připouští zákon (§ 100 odst. 4, věta třetí o.s.ř.). Rovněž za odvolacího řízení byl proveden pohovor opatrovníka s nezletilým dne 15. 6. 2012. Matka nesouhlasí s tím, že při těchto pohovorech nebyl nezletilý přímo dotázán, v péči kterého z rodičů si přeje být. K tomu krajský soud poznamenává, že považuje za krajně nevhodné takto přímo přenášet tíhu rozhodování sporu mezi rodiči na nezletilého. Je totiž třeba zdůraznit, že nezletilý je dosud žákem první třídy, má rád oba rodiče, avšak stal se předmětem (bitevním polem) jejich sporu, k jeho osobě se upíná narušenost vztahu rodičů. Nelze po něm spravedlivě požadovat, aby si mezi rodiči s konečnou platností vybral. I opatrovník poukázal při odvolacím jednání na to, že zvažoval, zda uvedenou otázku nezletilému při pohovoru položí. Konzultoval však celou záležitost s psychologkou Mgr. Hornovou a ta to nedoporučila.

Krajský soud podotýká, že provedené pohovory s nezletilým mají pro rozhodnutí dané věci podstatný význam. Ukazují zejména na odlišné chování a různá stanoviska nezletilého v závislosti na tom, zda se v danou dobu nachází v péči otce či matky. Je z nich zjevné, že se nezletilý v prostředí matky vskutku snaží své prožívání přizpůsobovat potřebám matky, a to zvláště jejímu negativnímu zaměření vůči otcovi. Oproti tomu, je-li v péči otce, podobné tendence nebyly u nezletilého zaznamenány. Uvedené okolnosti plně podporují znalecké závěry PhDr. Kaloče. Pro odvolací soud má důležitý význam poznatek získaný opatrovníkem při posledním pohovoru s nezletilým, který byl proveden dne 15. 6. 2012 v neutrálním prostředí školy. Nezletilý zde totiž spontánně (bez přímého dotazu opatrovníka) připustil možnost změny výchovného prostředí a neodmítl ji. Takové vyjádření nezletilého do určité míry snižuje možnost psychického poškození vývoje dítěte v důsledku urychlení procesu separace nezletilého od matky, čehož se obává psychologka Mgr. Fialová. Na jeho podkladě lze také usoudit, že nezletilý uspokojivě zvládne adaptaci na výchovné prostředí u otce.

Za důvodnou nepovažuje odvolací soud námitku matky, že se nikdo nezabýval, do jakého prostředí u otce nezletilý přijde. Okresní soud vyžádal podrobné zprávy o bytových poměrech otce, jsou známy jeho vztahy s přítelkyní, její rodinné zázemí i její postoj k návrhu otce na změnu výchovy nezletilého. Za této situace se nelze vskutku obávat, že by snad u otce neměl nezletilý zajištěno dostatečně příznivé prostředí.

Podle ust. § 50 odst. 1 zákona o rodině nežijí-li rodiče nezletilého dítěte spolu a nedohodnou-li se o úpravě výchovy a výživy dítěte, může soud i bez návrhu rozhodnout, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Podle ust. § 50 odst. 2 zákona o rodině ustanovení § 26 až 28 platí tu obdobně.

Podle ust. § 26 odst. 2 zákona o rodině jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby. Podle ust. § 26 odst. 4 zákona o rodině při rozhodování o svěření dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vloh, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů. Podle ust. § 26 odst. 5 zákona o rodině soud vždy vezme v úvahu, kdo dosud kromě řádné péče o dítě dbal o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní.

Podle ust. § 28 zákona o rodině změní-li se poměry, může soud změnit i bez návrhu rozhodnutí nebo dohodu rodičů o výkonu jejich rodičovských práv a povinností.

Podle ust. § 85 odst. 1 zákona o rodině vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit. Podle ust. § 85 odst. 2 zákona o rodině oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových

poměrů. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů. Podle ust. § 85 odst. 3 zákona o rodině při rozsahu jejich vyživovací povinnosti se přihlíží k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. Žijí-li rodiče spolu, přihlédne se i k péči rodičů o společnou domácnost.

Podle ust. § 96 odst. 1 zákona o rodině při určení výživného přihlédne soud k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného zkoumá soud, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popř. zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.

Krajský soud shledal, že soud prvního stupně po právní stránce věc posoudil v zásadě správně. Byť to v odůvodnění napadeného rozsudku výslovně neuvedl, z jeho obsahu je zřejmé, že se řídil též právními názory Ústavního soudu vyslovenými v nálezu z 18. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10, jenž byl vydán v této věci péče o nezletilého. Jako zásadní se v nálezu Ústavního soudu jeví myšlenka, že absence kvalifikované komunikace mezi rodiči nemůže být sama o sobě překážkou střídavé výchovy dítěte. Okresní soud v této souvislosti správně dovodil, že v důsledku změny bydliště matky, k níž došlo na podzim roku 2009 a též se zřetelem k zahájení povinné školní docházky nezletilého, již nařízení střídavé výchovy není v zájmu dítěte. Střídavá výchova není možná z toho důvodu, že bydliště obou rodičů jsou nyní od sebe vzdálena tak, že neumožňují, aby nezletilý navštěvoval jedno školní zařízení. Střídavou výchovu nepovažuje za uskutečnitelnou již ani otec, který se o ni v minulosti ucházel. Za situace, kdy oba rodiče střídavou výchovu odmítají a komunikace mezi nimi neprobíhá, by její nařízení nepochybně nezajišťovalo lépe potřeby nezletilého (§ 26 odst. 2 a contrario zákona o rodině).

Ve hře tak reálně zůstává pouze svěření nezletilého do výchovy jednoho z rodičů. V této souvislosti okresní soud správně zvažoval, zda nastala změna poměrů ve smyslu ust. § 28 zákona o rodině, která by byla způsobilá změnu výchovného prostředí nezletilého odůvodnit. Výklad tohoto ustanovení je v soudní praxi již dlouhodobě ustálen v tom, že důvodem ke změně rozhodnutí soudu o výchově nezletilého dítěte je pouze změna poměrů závažnějšího rázu, která je důsledkem výraznější změny v těch skutečnostech, které tvořily skutkový podklad pro dřívější rozhodnutí. Důvodem změny rozhodnutí o výchově jedním z rodičů nebude změna poměrů u druhého rodiče tkvící pouze v tom, že na rozdíl od doby dřívějšího rozhodování o výchovném prostředí nezletilého dítěte vykazuje druhý rodič v podstatě stejnou způsobilost k výchově nezletilého dítěte jako rodič, který nezletilé dítě vychovává (srov. stanovisko Nejvyššího soudu z 23. 6. 1967, sp. zn. Pls 4/67 in Sborník I, s. 265). Krajský soud přisvědčuje v obecné rovině matce i v tom, že v opatrovnickém řízení jsou soudy povinny ctít zásadu stálosti výchovného prostředí dítěte. I k výkladu této zásady ve vazbě na rozhodování o změně výchovy judikatura stojí na názoru, že změna poměrů odůvodňuje změnu rozhodnutí o výchově nezletilého dítěte jen tehdy, jestliže jiné okolnosti převažují nad požadavkem stálosti výchovného prostředí nezletilého dítěte. Tak tomu je v těch případech, v nichž se dříve provedená úprava výchovy nezletilého dítěte stane – s ohledem na změnu poměrů – úpravou, která nadále nezajišťuje nejprůznivější podmínky pro

zdárný vývoj dítěte. Rozhodujícím hlediskem pro úvahu o nejvhodnější úpravě výchovy nezletilého dítěte zůstává vždy zájem dítěte (viz R 97/67).

Ačkoli se matka snaží přesvědčit odvolací soud, že ve výchovných předpokladech obou rodičů od poslední pravomocné soudní úpravy poměrů nezletilého v roce 2007 změna nenastala, a tudíž zde není důvod pro změnu výchovného prostředí nezletilého, nezdařilo se jí to. Nezletilý byl tehdy svěřen do výchovy matky s tím, že matka má oproti otci lepší výchovné schopnosti. Nelze pominout také tehdejší útlý věk nezletilého. Závěr o odlišných výchovných předpokladech obou rodičů byl však v pozdějších řízeních překonán dalším znaleckým dokazováním. Již od posudku prof. Vymětala bylo najisto postaveno, že výchovné schopnosti obou rodičů jsou srovnatelné a že problém v dané věci tkví právě v jejich extrémně narušeném vztahu, který nedokázali v zájmu nezletilého uspokojivě řešit. Tento závěr byl v daném řízení podpořen znalcem PhDr. Kaločem. Navíc se ukázalo, že i se zřetelem na věk nezletilého a na to, jak na něho působí kalamitní vztah rodičů, se v současnosti otec jeví lepším vychovatelem. Bez povšimnutí nelze ponechat chování matky, která se zjevně snaží zpochybnit roli otce v životě nezletilého a případně jej nahradit svým manželem. Ač takové jednání matka popírá, existují významné poznatky, které matku usvědčují. Lze například poukázat na ničení hračky od otce (doloženo při pobytu nezletilého v dětském centru), uvedení manžela jako otce nezletilého v žákovské knížce, podpora nezletilého v tom, aby manžela matky oslovoval jako svého otce. Uvedené skutkové okolnosti dle názoru krajského soudu význančně podporují znalecké závěry PhDr. Kaloče. Krajský soud se přiklání k názoru znalce i v hodnocení problematiky oslovování manžela matky. Znalec velmi výstižně vysvětlil, v čem spočívá v daných poměrech neobvyklost (nenormálnost) takového oslovování. Lze přijmout jen s úlevou, že dlouhodobý terapeutický proces vede k tomu, že si nezletilý postupně osvojil potřebu rozlišit roli „táty Pavla“ a „táty Adama“ (srov. zprávu psycholožky Mgr. Fialové). Je tedy nutno uzavřít, že zachováním dosavadního výchovného prostředí by byl osobnostní a emoční vývoj nezletilého vážně ohrožen právě snahou matky o vytěsnění otce z života nezletilého. Matka sice po vyhlášení napadeného rozsudku podstupuje terapii, která je však převážně motivována obavou ze ztráty nezletilého. Ze zpráv psycholožek Mgr. Hornové a Mgr. Fialové nelze dovodit, že by si matka již dostatečně uvědomila roli otce v životě nezletilého a přijala ji. V daném případě tedy výchovné předpoklady otce dosahují ve srovnání s matkou vyšší kvality, byť se znalci dlouhodobě shodují v tom, že i matka má dobré výchovné schopnosti. Její výchovná způsobilost z hlediska psychologického je hodnocena na vysoké úrovni zvláště tehdy, posuzuje-li se izolovaně, bez zřetele k úrovni jejího vztahu k otci. U otce tomu bylo ostatně v minulosti obdobně. V průběhu tohoto řízení však bylo prokázáno, že otec absolvoval psychoterapii zaměřenou na to, aby si uvědomil potřebu matky v životě nezletilého a uznal její roli, byl schopen s ní komunikovat o potřebách nezletilého. Tato terapie se jeví jako relativně úspěšná, zatímco v případě matky naráží dle zprávy psycholožky Mgr. Hornové na její značně omezenou schopnost s otcem spolupracovat, jejíž zlepšení je otázkou dlouhodobé terapie. I v těchto skutečnostech jde o změnu oproti situaci, která tu byla při původním rozhodování o výchovném prostředí nezletilého. Je tudíž nepochybné, že nastala změna v poměrech, která je způsobilá odůvodnit změnu rozhodnutí o výchovném prostředí nezletilého. Nejde tedy jen o to, že výchovné předpoklady matky a otce se vyrovnaly. Výchovná způsobilost otce nyní lépe zajišťuje zdárný vývoj nezletilého.

Krajský soud při právním hodnocení projednávané věci nemohl odhlédnout od právní úpravy zahrnuté v ust. § 26 odst. 4 a 5 zákona o rodině, která stanoví kritéria, dle nichž se postupuje při rozhodování o tom, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do výchovy. Tato právní úprava zdůrazňuje jako základní princip zájem dítěte, který pak podrobněji rozvádí do jednotlivých hledisek. K otázce zájmu dítěte se výstižně vyjádřil Ústavní soud již ve shora označeném nálezu tak, že zájmem dítěte nepochybně je, aby bylo především v péči obou rodičů, a není-li to možné, pak toho z rodičů, který k tomu má lepší předpoklady, mimo jiné uznává roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý rodič je dobrým rodičem (srov. také nález sp. zn. III ÚS 1206/09). Zdůraznil také, že při rozhodování o výchově je relevantní hledisko schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem. V poměrech daného případu tato hlediska vskutku hovoří ve prospěch otce nezletilého, který se dlouhodobě snaží o zlepšení vztahu s matkou. Příznacné v této souvislosti je i to, že se i po nezdaru rodinné terapie u manželů Hadašových, podstoupil alespoň terapii individuální, která dopomohla příznivému vývoji v jeho postojích vůči matce. Není ani nutno nijak zdůrazňovat, že to byla matka, která zabránila společné rodinné terapii u těchto psychologů a rozhodla se pro terapii individuální u jí zvolené psycholožky. Příznacné při hodnocení pozice matky je i to, že mezi společnou schůzkou u manželů Hadašových a zahájením matčiny terapie u Mgr. Hornové byla téměř půlroční prodleva. Oproti tomu otcí výrazně přilepšuje ta okolnost, že adekvátně reagoval na postup matky v souladu se zájmem nezletilého a souhlasil s návštěvami v psychologické ambulanci vybrané matkou, kde se podrobuje pravidelné terapii ve formě tzv. střídavé psychologické péče. Ta již ostatně přinesla své velmi příznivé výsledky, o čemž výstižně podala zprávu psycholožka Mgr. Fialová (tj. separační proces mezi matkou a nezletilým, příznivý vývoj citového vztahu nezletilého k otcí). Ačkoli nemohl krajský soud přehlédnout, že matka předložila důkaz o tom, že se společné terapie s otcem zúčastnit nemůže pro její posttraumatickou stresovou poruchu (zpráva Mgr. Hornové a posudek PhDr. Goldmanna), je nesporné že by taková terapie byla žádoucí. To, že matčin psychický stav to neumožňuje, nelze přičítat k tíži otcí. Ačkoli matka stále uvádí, že původcem její poruchy je otec, žádné násilné jednání otce vůči matce prokázáno nebylo, byť o matkou tvrzeném napadení v únoru 2008 proběhlo trestní a posléze i přestupkové řízení. V této souvislosti lze souhlasit i s poukazem otce na to, že je zvláštní, že tuto poruchu začala matka řešit teprve po uplynutí více než tří let, kdy se dostala do péče Mgr. Hornové. Tato psycholožka ve své zprávě potvrzuje objektivní nemožnost společné psychologické práce bez předchozí dlouhodobé individuální terapie matky. Nastává tedy situace, kdy společná terapie je sice v nejlepším zájmu nezletilého (aby např. necítil potřebu přizpůsobovat své citové prožívání přítomnosti matky a skrývat své city vůči otcí před matkou), ale neodpovídá potřebám matky (jejímu psychickému stavu). V daném konfliktu zájmů však soud péče o nezletilého musí dát přednost zájmům nezletilého. Schopnost komunikace a kooperace s druhým rodičem jakožto relevantní hledisko tedy vyznívá výrazně ve prospěch otce nezletilého.

Krajský soud nemohl přehlédnout, že toto hledisko nemá při rozhodování o výchovném prostředí nezletilého absolutní povahu. Ust. § 26 odst. 4 zákona o rodině totiž ukládá mimo jiné zohlednit též citovou orientaci a zázemí dítěte, citové vazby dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a stabilitu budoucího výchovného prostředí. Ústavní soud v této souvislosti poznamenal, že pokud by se zjistilo, že jeden rodič svévolně odmítá kvalifikovaně komunikovat s druhým rodičem, avšak dítě má podstatně hlubší vztah k tomuto

rodiči, silně si již zvyklo na jeho prostředí (zájmové kroužky, škola, další rodina vychovávajícího dítěte), druhý rodič by bydlel daleko apod., patrně by více hledisek svědčilo pro řešení, že je v zájmu dítěte zůstat s vychovávajícím rodičem. O popsanou situaci se však v dané věci nejedná. Především nelze dovodit, že nezletilý má výrazně hlubší citový vztah k matce než k otci. Z dokazování vyplynulo, že má nezletilý silnější citový vztah k matce než k otci, což je vysvětlitelné tím, že s matkou tráví více času. Citový vztah nezletilého k otci se však zdárně rozvíjí, v čemž se shodují znalec PhDr. Kaloč i psychologka Mgr. Fialová. Navíc ve vztahu nezletilého k matce úspěšně pokračuje žádoucí proces separace, oddělující jejich prožívání zdravým způsobem. Také vázanost dítěte na své prostředí považuje matka za pádný argument pro ponechání dítěte v její výchově. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že to byla právě matka, která se s nezletilým odstěhovala z Nymburka, kde původně žili oba rodiče. Nezbyvá než věřit matce, že pohnutkou tohoto jednání nebyla snaha vzdálit nezletilého otci, ale jí uváděné navázání vztahu s jejím manželem. I tak lze dovodit, že matka tehdy upřednostnila svůj osobní zájem před zájmem nezletilého na udržení a rozvíjení jeho vztahu s otcem.

Je skutečností, že nezletilý navštěvoval první ročník povinné docházky v Rychnově nad Kněžnou a že v tomto městě rozvíjel své nesporné nadání i rozsáhlou zájmovou činností. Uvedené okolnosti vsutku hovoří spíše pro to, aby toto prostředí bylo zachováno i nadále. Ani toto hledisko však není absolutní. Otec je připraven zajistit školní docházku nezletilého i v Nymburku, podporuje rozvoj vloh nezletilého zájmovou činností, která je jistě možná i v místě otcova bydliště. Navíc nelze pominout, že nezletilý navštěvoval v Rychnově nad Kněžnou pouze první ročník povinné školní docházky. Za tuto dobu nebudou ještě jeho vztahy ke spolužákům, kamarádům, učitelům, vedoucím zájmových kroužků apod. natolik pevné, že by změna prostředí měla pro nezletilého krajně nepříznivé následky. Lze sice očekávat jisté obtíže při adaptaci na nové prostředí, avšak není neobvyklé, že děti v průběhu školní docházky mění školní kolektivy i učitele, zájmové kroužky i kamarády – zpravidla se to negativně neodráží na jejich vývoji. V daném případě znalec PhDr. Kaloč konstatoval, že změna prostředí nezletilého nenaruší. I krajský soud vychází z toho, že nezletilý dobře zná výchovné prostředí u otce, navázal vztah k jeho přítelkyni a jejím synům, přijímá je, což potvrzuje i psychologka Mgr. Fialová. Navíc nezletilý spontánně připustil změnu výchovného prostředí při pohovoru s opatrovníkem. Vyslovuje-li psychologka Mgr. Fialová obavy o možný budoucí psychický vývoj nezletilého v případě násilného urychlení procesu jeho separace od matky, jde o okolnost kterou nelze podceňovat, ale ani přeceňovat. Především je nutno podtrhnout, že v daném případě nepůjde o násilné urychlení. Nezletilý se již s otcem stýká v poměrně širokém rozsahu. Ve čtrnáctidenním cyklu je dítě v péči matky po dobu devíti dnů, v péči otce po dobu pěti dnů. Otec vyslovil připravenost umožnit matce styk s nezletilým ve stejném rozsahu, jaký má nyní on sám, případně jej i upravit potřebám matky. Jen z toho, že matka takovou nabídku nyní odmítá bez uvedení důvodů, nelze dovodit, že po změně výchovného prostředí nezletilého nebude jeho styk s matkou probíhat v poměrně širokém rámci. Jistou zárukou před případnými neblahými důsledky spojenými se změnou výchovy nezletilého představuje i závazek otce pokračovat s nezletilým v nastoupené terapeutické cestě, což je vsutku žádoucí. Krajský soud nepřeceňuje ani názor psychologky Mgr. Hornové, že jakékoli zkrácení času, který matka s nezletilým tráví, povede k trvalému poškození rodinného systému. V této souvislosti je nutno podotknout, že současná kvalita vztahů mezi účastníky dle názoru odvolacího soudu nepředstavuje rodinný systém, jehož

podobu by bylo nutno nějak výrazně chránit před změnou. Ostatně ze zprávy psychologky Mgr. Hornové vyplývá, že upřímná snaha matky o terapii je vedena spíše obavou z odebrání syna, než uvědoměním si role otce v životě dítěte. Nezletilý navíc přejde do prostředí, kde budou vyrůstat i jeho vrstevníci, synové přítelkyně otce. Rozvoj takových vztahů bude mít příznivý dopad na další vývoj nezletilého.

Krajský soud uzavírá, že v daném případě nastala změna, která odůvodňuje změnu výchovného prostředí nezletilého. Ačkoli ne všechna zákonná hlediska jednoznačně upřednostňují otce, jsou zde podstatné okolnosti, které vedou odvolací soud k tomu, že změna výchovy je v zájmu nezletilého, neboť prostředí u otce zajišťuje v daných poměrech nejpriznivější podmínky pro zdárný vývoj dítěte. Otec je lepším vychovatelem a má též rozvinutější schopnost a vůli ke komunikaci a kooperaci s matkou. Je u něho lepší záruka, že bude podporovat styk dítěte s matkou a poskytovat jí informace o vývoji dítěte. Musí si být vědom i toho, že opakované bezdůvodné bránění rodiči ve styku s dítětem je považováno za změnu poměrů vyžadující nové rozhodnutí o výchovné prostředí (§ 27 odst. 2, věta druhá zákona o rodině).

Okresní soud nepochybil ani ve výroku o výživném (výrok II napadeného rozsudku). Správně vyložil a aplikoval ust. § 85 a 96 odst. 1 zákona o rodině a zabýval se při stanovení výživného zákonnými hledisky, a to odůvodněnými potřebami nezletilého na straně jedné a možnostmi, schopnostmi a majetkovými poměry rodičů na straně druhé. Stanovená částka 1.000 Kč měsíčně je vskutku odpovídající za situace, kdy matka dosahuje příjmu ve výši asi 6.500 Kč měsíčně, má jen jednu vyživovací povinnost k dítěti a nezletilý je dosud mladšího školního věku.

Nesprávné nejsou ani výroky napadeného rozsudku, kterými okresní soud rozhodl o nákladech řízení. Zcela správně ve vztahu mezi účastníky řízení aplikoval ust. § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Za bezvadné považuje krajský soud i výroky napadeného rozsudku o náhradě nákladů řízení státu, vydané plně v souladu s ust. § 148 odst. 1 o.s.ř. Krajský soud neshledal důvodnou odvolací námitku matky, že vzhledem k nízkým příjmům splňuje předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Je sice skutečností, že poměry matky coby hledisko pro přiznání poplatkového osvobození dle ust. § 138 odst. 1 o.s.ř. jsou charakterizovány nevysokým pravidelným příjmem v částce 6.500 Kč měsíčně. Na druhou stranu však nelze přehlédnout, že matka netrpí žádným pracovním omezením, které by jí objektivně bránilo v dosažení výdělku vyššího. Matka proto nenaplnuje zákonné předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Nízký příjem matky okresní soud již dostatečně zohlednil tím, že povolil delší, šestiměsíční lhůtu k plnění povinnosti k náhradě nákladů řízení.

Z výše uvedených důvodů krajský soud odvoláním napadený rozsudek v souladu s ust. § 219 o.s.ř. potvrdil, neboť je ve výrocích věcně správný.

O nákladech odvolacího řízení rozhodl krajský soud dle ust. § 224 odst. 1 o.s.ř. ve spojení s ust. § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Podle posledně uvedeného zákonného ustanovení zásadně platí, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů řízení právo. V daném případě nevyšly za odvolacího řízení najevo ani žádné okolnosti, které by výjimečně přiznání náhrady

nákladů odůvodnily. Proto krajský soud žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení před odvolacím soudem nepřiznal

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e n í** dovolání přípustné.

V Hradci Králové dne 27. června 2012

JUDr. Věnceslava Hotařová, v.r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení:
Hana Holubářová